

LUTONJICA

TOPRKO I

DEVET

ŽUPANČIČA

Jednom davno živio je brižni župan Jurina. Obilazeći tako svoju prostranu županiju, opazi devet malih, kržljavih javorića i odmah naredi svojim kmetovima kako da ih navodnjavaju.

Sve je to promatrao jedan čudnovati djed zvan Neumijka. Silno mu se dopala županova briga o javorićima pa je odlučio kako će ga prvom prilikom za to nagraditi. I zaista, prilika se ukazala nakon tri godine. Dok je župan zadivljeno promatrao novostasale javoriće, odjednom se jako rastužio jer se prisjetio svoje dječice koja su, na žalost, umrla.

Čim župan prozbori o svojoj nevolji, odmah se na kuli do njega stvori djed Neumijka i savjetuje ga kako da od devet javorića dobije devet sinova:

Pošalji, župane, sluge na rudinu. Neka ti usijeku devet javorića, neka ti donesu devet panjića. A ti pripremi devet kolijevki i naredi devet dadilja nek zibaju panjića od prve zvijezde pa do pola noći.

Župan je, jasno, odmah poslušao i sluge su osim devet javorića posjekle i maleni grabić, glavnom sluzi za toporište, odnosno držak za sjekiru.

U perivoju dvora, devet je dadilja zibalo u zlatnim kolijevkama javorove panjiće i taman kad su oko ponoći pozaspale, panjići se pretvoriše u dječake.

No, brižna i presretna županica Jelena, u želji da zaštiti svoju brojnu novonastalu dječicu, nije do kraja poslušala djeda Neumijku pa se ovaj pomalo uvrijedio. Malenog grabića, odnese zli glavni sluga starom drvodjelji da od njega napravi toporište, tj. držalo za sjekiru.

Kada je starac saznao kako je župan odjednom dobio sinove, sve to ispriповjedi svojoj baki pa i ona dođe na ideju kako da od panja dobiju dijete i tako nastade Toporko. Pogađate da ga je baka tako nazvala jer je od njega trebalo nastati toporište.

Rastao tako Toporko u šumi, pod vedrim nebom, slobodan kao ptica, prava LUTONJICA, obasut ljubavlju starog drvodjelje i bakice, ali i svom mudročću djeda Neumijke.

I tako, kad je došlo vrijeme, djed Neumijka ispriča Toporku o njegovu nastanku i činjenici da ima devetero braće. Na to se Toporko oduševi i navaljivaše na djeda sve dok mu Neumijka ne otkrije način na koji će upoznati svoju braću. „Ključ“ je ležao u labavom sedmom kamenu sunčanog zida velikog dvorca.

Toporko potrči prema dvorcu, stade gurati i tući po sedmom kamenu sunčanog zida baš u trenutku kad su župančići jahali svoje konje po dvoru. Župančići nikada nisu vidjeli svijet izvan zidina dvorca pa im je Toporkovo lupanje odmah privuklo pažnju. Zamoli ih on da mu pomognu izvući kamen što župančići i učiniše. Nakon toga, Toporko im ispriča da su braća koja su na istoj livadi niknula i s jednog potoka se pojila.

Cijelu noć braća su sanjala livadu i potok o kojima im je pričao Toporko pa sljedećeg jutra zamoliše svojega oca da ih povede iza zidina dvorca. Župan Jurina naredi svom vjernom slugi da osedla konje za njega i njegove sinove kako bi ih poveo u razgledanje županije. Sluga, koji je uvijek jahao županijom sa županom, bijaše jako ljubomoran na župančiče i odluči ih ubiti. Ode kod staroga drvodjele vidjeti je li napravio toporište za sjekiru od grabića kojeg mu je dao. Kad su ga vidjeli baka i stari drvodjela, uhvati ih panika jer toporišta nema, od grabića je nastao njihov Toporko. Baka se brzo snađe i kaže mu kako se drvo grabića još nije dovoljno osušilo za lijepo toporište. Sluga im ljutito kaže kako do sutra drvodjela mora napraviti toporište.

Pošto nisu znali kako da riješe novonastali problem, baka i djed drvodjela ispričaše sve Toporku. On odluči potražiti pomoć od djeda Neumijke koji riješi problem tako što će se pomoću čarolije Toporko po potrebi pretvarati u toporište ili dječaka. Tako je stari drvodjela napravio, ljubomorni sluga dobio toporište, odnosno držalo za svoju sjekiru, a baka je vjerno čuvala Toporkovu šubaricu koju će mu dati kad se opet pretvori u dječaka.

Pala je noć. Sluga se, noseći sjekiru, koja je konačno imala toporište, vraćao u dvorac s namjerom da ubije župančiće. Poželio ju je isprobati, ali sjekira mu odsječe palac, toporište ga udari u čelo, sluga padne u nesvijest, a toporište se pretvori u Toporka. Toporko potrči prema dvorcu, izvede svoju braću izvan zidina i zapali njihove šatore. Pozove djeda Neumijka pa zajedno s njim i braćom odleti na oblacima prema crnoj gori, djedovu domu.

Djed Neumijka želio je naučiti župančiče sedam mudrosti:

- 1. kako nositi vodu u kapici**
- 2. kako se dizati s maglom u zrak**
- 3. kako razmahati jutarnji hlad**
- 4. kako polagati rosu**
- 5. kako razmicati oblake kako bi nad gradom sijalo sunce**
- 6. kako poletjeti na oblacima i križati s njima po zraku te**
- 7. kako hodati po gori.**

Jedino ih nije naučio kako se spušta s oblakom do zemlje i pristaje na travu. Iako su spavali na kamenju, bili gladni, bos i gologlavi, župančiči se nisu žalili.

Toporku je bilo žao svoje braće pa im reče: „Ne bojte se, devetero braće moje! Izvest ću ja vas iz ove robije!“ Želio je saznati od djeda Neumijke kako se silazi s oblaka i nadmudriti ga. Jednog dana, dok su svi odmarali, upita Toporko djeda: „A kako ti to, djede, nas svemu učiš, a nećeš da nas naučiš, kako da se sami s oblakom spustimo na travu? Il se bojiš da ćemo ti umaknuti?“

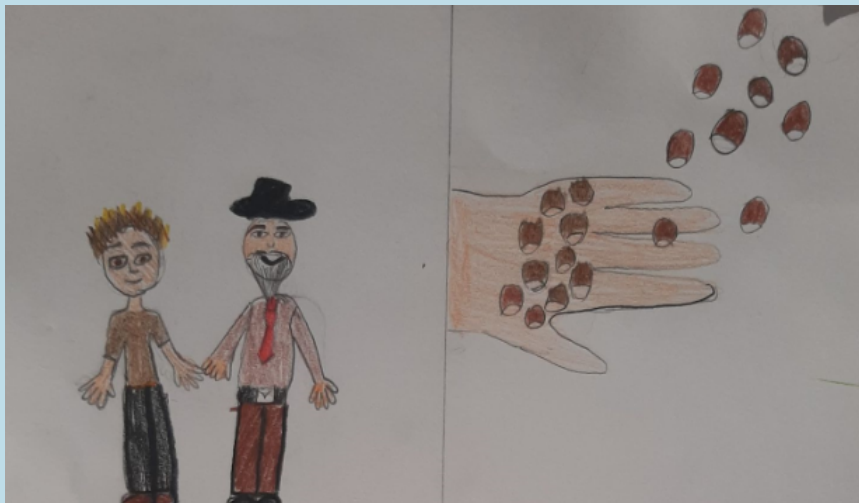
„Ne budali, Lutonjica Toporko! Da ja tebe lijepo i naučim, svejedno vi saći ne možete, jer nemate, što vam za to treba.“

Toporko je ipak nagovorio djeda da mu govori kako se spušta s oblakom na zamlju. Djed je pripovijedao, a Toporko je saznao da se pri prolasku oblakom nad zemljom trebaju uhvatiti za nešto svoje, što pripada samo njima kako bi mogli sići s oblaka.

Toporko Lutonjica je skovao plan! Naime, djed je jako volio jesti lješnjake pa ga je Toporko molio da ga pusti kako bi nabrao dvanaest punih košara lješnjaka: polovicu za njega, a polovicu za braću. Djed nije mogao odoljeti slasnim lješnjacima pa pusti Toporka.

Županov dvor je bio zavijen u crno jer su izgorjeli šatori i župančiči. Župan od tuge nije imao mira pa je od jutra do mraka jahao po županijom i tražio zlotvora odgovornog za jad koji ih je zadesio. Baš onoga dana kad je Toporko skovao plan i kad ga je djed pustio da mu ode ubrati lješnjake, župan je jahao sve do crne gore. Toporko ga je presreo i objasnio mu kako da pronađe zlotvora odgovornog za nestanak župančiča te u zamjenu tražio pola vreće lješnjaka.

— »Dao bih ti i pola županije«, — odvrati mu župan.

Toporko mu je rekao da sutra oko podneva skupi sav svoj narod pod lipom. Neka svi ponesu sjekire, ali bez toporišta. Rekao mu je kako će on donijeti jedno toporište i na čiju sjekiru ono bude odgovaralo, taj je zločinac. Župan ga poslušao i obećao mu da će učiniti sve kako ga je savjetovao. Nakon toga Toporko ode baki, kaže joj kako sutra mora doći do lipe i ponijeti njegovu šubaricu.

Toporko se vratio u planinu, napunio košare lješnjacima i donio ih djedu Neumijki. „Dobar večer, djede! Eto lješnjaka, kakovih ne pamtiš!“ Djed je odmah počeo jesti lješnjake za večeru, a Toporko je savjetovao braću: „Vi hrskajte, ali jesti nemojte, kako bismo sutra gladni zoru prevarili.“

Djed se toliko najeo lješnjaka da je prespavao cijelo jutro, dok su braća bila gladna i probudila se u ranu zoru, sjeli svaki na svoj oblak i uputili se na zemlju. Na zemlji pod lipom, čekala ih je baka s Toporkovom šubaricom u ruci. Zgrabi Toporko svoju šubaricu i tako se on i braća mu spuste s oblaka na zemlju.

Sjedi župan Jurina pod lipom, a oko njega sav njegov narod bez oružja, samo sa sjekirama bez toporišta, točno kako ga je savjetovao Toporko. Najednom ugleda baku, sirote župančiče i Toporka. Župančiči se poredaju iza župana, a Toporko skine šubaricu, predaje je baki i reče: „Samo ti mi, bako, šubaricu sačuvati znadeš, a vidjela si, koliko nam vrijedi!“

Primi baka šubaricu, a Toporko stupi pred župana. „Hora je, župane!« krikne Toporko, skokne lagan, prebaci se u zraku i pretvori u toporište. Svi su u čudu gledali. Župan naredi da se provjeri čijoj sjekiri toporište pripada. Kad su došli do dvorskog, sjelo toporište u njegovu sjekiru kao saliveno. Dvorski sjekinom krene na župana, ali župančići vješto i hrabro priskočiše i obraniše ga. Tada župan prepozna svoje sinove jer ih je on učio tako mačevati. Zaplače sirota baka za Toporkom. Dobaci sluga toporište baki. Ono se prebaci u zraku, a baki u zagrljaj padne živ i zdrav Toporko.

Ostario župan, odrasli župančići. Podijelili su županiju na sedam dijelova, a jednoga brata zakraljiše. Toporko je sretno živio sa svojom bakom.

TEKST PISALI: Marta Tripović, Ivan Vujnović, Luka Đurik i Andrija Biloglav

ILUSTRACIJE: Eva Glavinić, Marta Tripović, Lara Majer i Matea Melher